

O zlaté hlavě Paracelsově

V časech, kdy se ještě Károlově ulici říkalo podle klementinského sídla jezuitského rádu Jezovitská, žil tu v těsném sousedství ševcovských a nožířských dílniček barbíř čili bradýř s několika tovaryši. Nad veřtatem mu viselo pět mosazných měděnic, což znamenalo, že se barbíř zabýval převážně holením brad, stříháním kštic a mytím hlav benátským mýdlem, zatímco ostatní barbíři a lazebníci mívali ve znaku nejen měděnice a břity, ale i pušťadla, baňky a šroub na vytahovalí kulek, neboť kromě holení brad trhali zuby, sázeli baňky, hojili rány a na jaře i na podzim pouštěli žilou. Navzdory této prokazatelné skutečnosti barbíř z Jezovitské ulice o sobě často a chlubně prohlašoval, že je spíš doktor než bradýř, ba dal si říkat po sousedství i pan magister. Poprvadě řečeno, nevěnoval se ani rānhojičství, v němž měl zkušenosti pramalé, ani barbířství, ačkoli cestou od mostu k Malému rynku přecházely den co den zástupy lidí, takže měl krámek plný od rána do večera. Sázení baněk ho nebavilo, k řemeslu bradýřskému se hlásil jen neochotně, protože to bylo řemeslo posmívané, nepříliš vážné, a bradýři i lazebníci bývali prohlašováni za pokolení lehkého svědomí; ba ledaskdy se o nich někteří sousedé vyjadřovali potupně jako o řitomyjích a holodvnících.

Krátce, náš bradýřský magister se málo staral o chirurgii a ještě méně o zarostlé brady svých zákazníků, neboť byl posedlý alchymii. Propadl jí stejně jako nemálo ostatních jeho spoluobčanů, protože

zvěstí o zážraceném kamene i mudrců, o smaragdové tabuli a elixíru života popletly hluvu monha lehkoučeným, kteří chlévi snadno a rychle zbohatnout.

K tému lehkoučeným patří i barbit. O zivot se valím nesstaral, zkušenky za kramkem si ztrdi sluchymistickou dlinu a vycházet z ní jen tehdy, když chlévi poklevetí s nekterým majetekem záka-

Domácí pes býl na vrcholu blaha, dokonc pozval cizincie do své alchymistické dílny.

Barbit se jen rozplýval a v noč samou netrpenivosti ani oka nezamhouřil. Cizinec přinesl až k polednímu, omlovnal se za nena-

stole býlo plno nádob, tyglíků, keramiky, hrnců, láhví i banek a ve nosní spartí alchymistickou pec, na políčich i na tézkuem dubovém asunila.

"Paracelsus," zvolal překvapeně s poledinem upřeným k protější Posadil se do rozzíklaného kresla a natáhl nohy.

"A jakpak se vám dát dílo? Dosej jste už přece k nějakym vý-sledkům?"

Cizinec mlčel.
"Ale když vy máte přistoup k tak slavným lidem," pokračoval bar-za myslíneho muže s dyckivým očekávaním.
"Nejdřív, jak bých vám býl za takovou radu povíděny." Dival se na nevte, že pokorně, "snad byste mi mohl ukázat, v čem delam chybou. Ani "Míly magistré," řekl skromně, "tu a tam se podívám do Rozm-berkova domu na Hradě. Jakub Krcm z Ježecan býl dlouhá léta mym přiznivcem i přítellem, a tak o te veci ledacos vím. Tesi mé proto, že na místě tak překvapivém potkávám cittele Aristoteleva. Učení o postřate hmoty a světa."

Barbit rozhlédl, za malou chvíli byl měkký jako vosk a tvarys kaďerne vlasys.
Cizinec se zasmál a zálibně si přejel pěstěnou rukou přečlové na-roumíte?"
"A pročpak vás to zasíma," zeptal se nedůvěřivě, "vy snad te veci cizího světaka zadival zkoumavé.
Barbit se zazářil, chválil z cizího jst ho potěšila, ale přesto se na ježí konce dojdou jen nemozl."

Takový zájem vás ctí, ale dal jste se na cestu téžkou, přetěžkou, na "Slyšel jsem," prohodil cizinec po chvíli, "že se zabyváte alchymii zince, rázem změkla.

Barbit vysel s nerudým poledinem, ale když viděl bohatého cí-za klepal na dveře kuchynky.

Pana růstí při práci, ale nakonec se přece jen podvohli a nesmele barbité vidět na vlastní oči. Tovarys se chvíli osíval, nechápal svého a cizinec se te zprávě podivil tolík, že se pan domu zabyvá alchymii a zpovídavý tovarys prozradil, že se zde vlastně všechno barbitého povodní, o mode v cizích krajinách, az doslařec i na samotného barbitého telsky do reči. Klabosili spolu o všem možném, o posasti i o větce pozadál tovarysé, aby mu zelzkem uprvání vlasys a hned se dal přa-návštěvinci zavítal do jeho kramku svíhacky cizinec. Usedl na lavici Stalo se však jednoho dne, že kromě tecchto dvou neobvytných bida s nozou.

zelejeden za druhým a do kramku v jedovatiské ulici zacala naházet to utratil za básky, přeskyk a tyglíky, takže tovarysí od něho ochá-kly růvalem a hledal elixír v podobě tuhé i tekute. Co získal z remesla níkem a něbo přepočítat tržbu; jinak trval cele dny i nocí nad svými alchymistické dílny, ale urozený zákažník se zdrovitě omluvil, neboť se za nehet veslo.

mení a ještě o mnicha dališich věcích, kteří m nerozuměl ani co by bavil o astrologii i chemii, o kouzleném krysátku, o filosofském ka- zvěsti o zážraceném kamene i mudrců, o smaragdové tabuli a elixíru života popletly hluvu monha lehkoučeným, kteří chlévi snadno a rychle zbohatnout.

jste mě přijal tak vlídně a s takovou ochotou, že nechci vypadat jako nevděčník. Nevím, jaké postupy jste volil, ale rád vám poradím, abyste zbytečně netápal. Poslouchejte dobře, co vám řeknu."

Barbíř se naklonil kupředu a zatajil dech, aby mu neuniklo ani slovo. Cizinec zavřel oči, už se zdálo, že usnul, ale potom začal mluvit tichým a jednotvárným hlasem:

„Je mnoho cest, ale všechny vedou do prázdná – všechny kromě jediné. Země, stejně jako celá sublunární část vesmíru, se skládá ze čtyř základních prvků – zeminy, vody, vzduchu a ohně. Tyto čtyři prvky jsou však ovládány duchovní silou: někdo jí říká filosofský kámen, někdo elixír, ale je to vlastně pátý živel: v něm je klíč ke všemu, k přeměně látek, k ozdravění lidské krve, k věčnému mládí. Řeknu to srozumitelněji, abyste mě pochopil. Co je vespod, jest jako to, co je nahoře, a co je nahoře, jest jako to, co je dole. Všechny věci jsou proto zrozeny od této jediné věci spojením: otec je slunce, matka měsíc a vítr to nese v bříše svém. Otec všeho tajemství je právě v této moci, která sestupuje z nebe do země a vystupuje ze země do nebe zpátky. Je to síla sil, která přemůže každou věc subtilní a pronikne každou věcí tuhou. Člověk, který toto pochopí, vyjde z všelikého zatmění a cesta mu bude otevřena navždycky.“

Odmlčel se. Barbíř seděl s nábožně vyvalenýma očima a nerozuměl ani slovu.

„Kdybyste ráčil přece jen... Trochu srozumitelně...“

Cizinec se zadíval na bronzového Paracelsa.

„Dobrá,“ řekl s povzdechem, „vidím, že jste člověk poctivý, a proto vám prozradím své tajemství. Povím vám něco, co jsem nesvěřil ještě nikomu. Můj starý strýc pěstoval alchymii a na smrtelné posteli mi prozradil výsledek svých objevů. Co víc, dal mi i pergamen s receptem na zázračnou tekutinu, již lze přeměňovat obyčejné kovy ve zlato. Užasl jsem, jak je to prosté – ale všechny velké věci jsou přece prosté. I vy zajisté víte, že celá otázka tkví v tajemství pátého prvku. Základní vlastnosti hmoty ztělesňuje filosofská síra a merkuriáš.“

„Rtuť!“ vykřikl barvíř. „Já to tušil! Byl jsem na správné cestě!“

Cizinec slabě přikývl. „Ano. Filosofská síra a rtuť. Ten, kdo míší obě látky ve správném poměru, dostane pátý prvek a může vyrábět všechny kovy. Opakuji, všechny. Zrovna tak, jako si je vyrábí ve svém žhavém nitru sama země. Pátý prvek – to je klíč, to je ta

filosofská tinktura, kterou všichni tak strastiplně hledají. To je celé tajemství transmutace.“

„Tinktura!“ hlesl barbíř. „Vy tedy znáte tajemství tinktury?“

„Nejenom znám,“ usmál se cizinec trpělivě, „já mám i tinkturu samotnou.“

Sáhl do kapsy a vytáhl nepatrnu lahvičku s tmavou tekutinou.

„To je ten zázrak, který umožňuje transmutaci obecných kovů ve zlato, stříbro, v cokoli jen chcete.“

Barbíř se díval na lahvičku v cizincově ruce. Nedokázal ze sebe vypravit slovo.

„Tinktura má opravdu tu moc,“ pokračoval cizinec zamysleně, „sám jsem se o tom několikrát přesvědčil. Škoda, přeškoda, že mi jí už zbývá tak málo. A vyrobit další – k tomu potřebuji další síru a další merkuriáš. Avšak strýc obětoval všechno své jmění za pokusy a nic mi nezanechal.“

Povzdychl si a smutně se zahleděl na lahvičku ve své dlani. Barbíř odtrhl zrak od temné tekutiny a podíval se cizincovi pátravě do tváře.

„A – opravdu má takovou moc?“

Cizinec neodpověděl. Vytáhl malou bronzovou tyčinku, z pytlíku u pasu vyjmul klíček srncí kůže, nakapal na ni několik kapek z lahvičky a začal třít pomalými pohyby bronzovou tyčinku. Potom vstal, rozhlédl se, přistoupil k peci a vložil tyčinku do ohně. Chvíli se díval na zbarvený plamen, rozdmychal měchem oheň a znova čekal; po nějaké době uchopil kleště a tyčinku opatrně vytáhl. Barbíř vykřikl. Tyčinka se leskla žlutým, mihotavým leskem.

„Ale to je, to je přece...“

Cizinec přikývl. „Ano, to je zlato. Ryzí zlato.“ Lítostivě pohlédl na lahvičku.

„Škoda, přeškoda,“ poznamenal smutně, „že už nám zbývá jen pár kapek.“

„Ale přece si umíte tinkturu udělat!“ vykřikl barbíř. „A jestli vám něco chybí, pak můžeme pracovat spolu! Celá má dílna je vaše, dám vám všechno, co potřebujete, laboratoř, peníze, všechno! Co znamená pár mých ubohých měšečků proti takovému bohatství!“

Mluvil ještě dlouho, vyrážel ze sebe nadšené výkřiky a obracel tyčinku v kleštích znova a znova, jako by se nemohl vynadívat.

Od té chvíle pracovali oba muži společně. Cizinec přicházel brzy

raňo a trávili s barbířem v jeho dřívějce cestě až dojnoho do pozd-
ního večera. Sedměho dne končené spartilli oba alchymisté na dne-
tygliku temné zbarvenou tekutinu. Cizincie ji pozorně prozkoumal,
pask barbíře objal a v očích měl silný. Podstoupil, rozhlédl se po
okolnosti me volají do ciziny a nevím, kdy se vrátím. Zajisté pocho-
pte, že se za takových okolností nemohu ani rozložit.“

To bylo všechno. Barbíř zvedl hlavu, chvíle se zepat sluhý, kdy
a kde ten list dostal, ale sluhá byl pryč.

Nestastink si uvedomil, že se mu tajemství zázaracne tinkertry
vytratilo mezi prsty, a že je natočky jako kostelní myš. Popadl se
za hlavu, ale potom si vzpomněl na zlatého Paracelsa, vrhl se zpá-
takrát do dřívický, zábaví Paracelsa do starého kabatu a vyběhl jako
bez dechu a s očima krví podlitýma rozrazil dvere nejbližšího
zlatníků užasl. Chvíli si prohlížel hlavu, která se jemně leskla zlín-
em podle pravdy. Když skončil, zlatník přistoupil ke stolu, vytáhl
zorme prohlížel vryp, potom zavíhl oči a řekl smutně:
„Je to bronz, nic jiného než bronz. Možná slabé pozlacený, to
ještě nevím, ale spis jen dobré využitěny nelíkou vodíkou.“

Barbíř stál chvíli jako solný sloup, potom uchopil Paracelsa do
zavírel na závora a přitahl ke dverím težký dubový stůl.

Za nekolik okamžíků silnější souseďe z kramku ninceni skla, rany
sekýrou a dívoky krík. Sebehře se z cele jezovitské ulice, prosili bar-
bary, aby jim otevřel, ale ten jako by je neslyšel. Znenadání ramus
útěch, ozval se temný úder a pak už bylo ticho, ani hlasek se ne-
bude. Od té doby se trikalo barbárovu domu v jezovitské ulici už late
se slabé koučilo a uprostřed vstí té zkrázy ležel na podlaze mravy
barbár.

Vylomili dveře a na prahu se s usmíváním zastavil.
ozval.

Barbíř se obrátil k pěci, uchopil mech a pozorně sledoval bubla-
jící tekutinu.
Hodiny majely a alchymista se nevracel. Barbíř si konečně uvě-
domil, že pět hodin už dělalo uplynulo, a zmocnila se ho netrpěli-
rost. Jak v nem stoupal neklid, rozdmýchal rozčilení ohňem silnéji,
baská praskla a tmava strpě roztríteneho skla, z rozbité pece
radhe se rozbledl, pak zácal požhat po dříne sem a tam a zmatene
uzavzvál, co má dělat; nakonec se rozholil, že požebí svému příteli
radhe se rozbledl, pak zácal požhat po dříne do plamenů. Vykřikl, bez-
vlastka praskla a tmava strpě roztríteneho skla, z rozbité pece
rozhlédl neklid, rozdmýchal rozčilení ohňem silnéji,
dost. Jen jdeť a budete klidny. Učiním všechno, co jste mi povídali
a přikázal.“
Jen jdeť a budete klidny. Učiním všechno, co jste mi povídali
a přikázal.“
Barbíř sahl k opasku, podal cizinci plný měsíc a řekl vesel: „
Musím zaplatit hradním alchymistům. Ale co znamená hrst
zmrtil ke dverím, na prahu se však obrátil a dodal roztržku: „
Pod báňku stejnoucí ohňem, Az se vrátím, dokončíme dílo spoju-
Dávejte jen dobrý pozor, abyste po dobu pěti hodin udržoval
nad mrity ohři.
Nasypal do basky připravené prasky a opatrně postavil nadobu
te pokracovat.“
Přijdu pro další pravky, posunem al cizince. „Mám jednání na
slova.
Barbíř obrácel zlatou hlavu ze všechn stran a nebyl schopen
a přeče těpřve na zácatku.“
A řek, „prohlásil slavnostě, řek jsem u číle své cesty. U číle –
dmychal plamen. Když po chvíli hlavu vymul, zarila zlutooranžovo.
Paracelsou hlavu do ohniště, rozhrabal dřevěné uhlí a mechanem roz-
vym leskem.
Srdci kůži, třel bronz tak dluho, az malíčko zčernal, potom položil
pil k polici, sejmula bystu a postavil ji na stůl. Nakapal tinkertru na
dlně a utkvěl zrakem na bronzovalém Paracelsovi. Usmařil se, přistou-
pák barbíře objal a v očích měl silný. Podstoupil, rozhlédl se po
tygliku temné zbarvenou tekutinu. Cizincie ji pozorně prozkoumal,
a cestě: